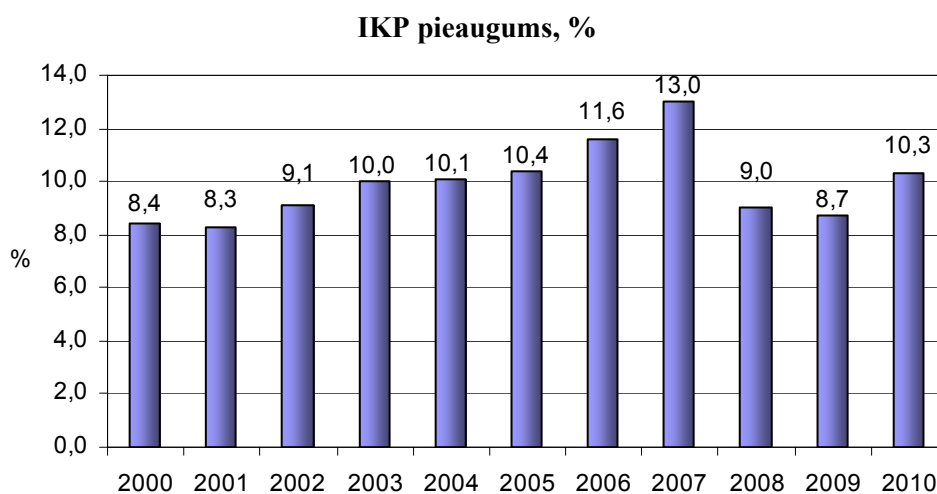

Ekonomika

Ķīna ir viena no nozīmīgākajām pasaules ekonomikas lielvarām. No 1990.-2004.gadam Ķīnas IKP ikgadējais pieaugums bija augstākais pasaulē - 10%. 2009. gadā IKP pieaugums bija 9,1%, bet 2010. gadā – 10,3%, kas bija sestais augstākais rādītājs pasaulē. 2010. gadā pēc IKP (PPP) rādītāja Ķīna ierindojās 2. vietā pasaulē. Pēc IKP (PPP) uz vienu iedzīvotāju Ķīna pieskaitāma pie valstīm ar vidējiem ienākumiem.

Avots: www.uschina.org

Ķīnas ekonomika 30 gadu laikā ir būtiski mainījusies: centralizētās plānošanas ekonomisko sistēmu aizstājusi uz tirgus orientēta ekonomika ar strauji augošu privāto sektoru. 1970 gados Ķīnas valdība uzsāka ekonomiskās reformas, kas paredzēja pakāpenisku cenu liberalizāciju, lielāku pašnoteikšanos valsts uzņēmumiem, banku diversifikāciju, akciju tirgu un privātā sektora attīstību, investīciju piesaisti un ārējās tirdzniecības veicināšanu. Reformu rezultātā valsts uzņēmumu īpatsvars Ķīnas tautsaimniecībā samazinājās. Galvenās valsts kontrolētās nozares ir minerālo resursu kā dzelzs, tērauda un akmeņogļu ieguve un pārstrāde, mašīnbūve, vieglā rūpniecība un militārā rūpniecība. Lielākā daļa Ķīnas finanšu institūciju atrodas valsts īpašumā un pārraudzībā. Finanšu un fiskālo kontroli veic Ķīnas Tautas banka un Finanšu ministrija. Ķīnas Tautas banka pilda daudzas centrālās bankas un komercbanku funkcijas. Tā emitē valūtu, kontrolē naudas apgrozību un budžeta izdevumus, uzrauga valsts iestāžu kontus, maksājumus un ieņēmumus. Ķīnas Tautas banka ir atbildīga par starptautisko tirdzniecību un citiem starptautiskiem finanšu darījumiem. Ārzemēs strādājošo ķīniešu naudas pārskaitījumus uzrauga Ķīnas banka, kurai ir filiāles dažādās valstīs. Ķīnas Attīstības banka nodrošina ar finanšu līdzekļiem ekonomiku un pārvalda ārvalstu investīcijas.

Valdība nosaka valsts ekonomiskās prioritātes un politiku. Svarīgākie un aktuālākie projekti ir „Rietumu–Austrumu Elektroenerģijas tīkls”, „Rietumu–Austrumu gāzesvads” un „Dienvienu–Ziemeļu ūdens padeves projekts”. Šo projektu mērķis ir veicināt ekonomisko attīstību visos Ķīnas reģionos un racionālu elektroenerģijas un gāzes piegādi visā valstī.

Privātā sektorā pārsvarā ir mazie un vidējie uzņēmumi. Lielie uzņēmumi ir valsts kontrolē, taču tajos ir arī ārvalstu uzņēmumu kapitāldaļas. Valsts vēl joprojām nosaka cenu dažādiem rūpnieciskajiem izejmateriāliem un svarīgākajiem rūpniecības produktiem. Dažām precēm cenu koeficienti vēl noteikti 1950 gados, kas neatbilst mūsdienīgu ražošanas jaudām un pieprasījumam. Reformu rezultātā straujā tempā attīstījās jaunas biznesa jomas, un valdība vairs nespēja efektīvi pildīt regulatora funkciju. Tādēļ vāji tika pārraudzītas daudzas ekonomiskās sfēras, kurās vienlaicīgi pieauga konkurence. Lai palielinātu rentabilitāti, tika īstenoti nepārdomāti pasākumi, bieži uz patērētāja drošības rēķina. Problēma saasinājās 2007. gadā, kad ASV uzlika vairākus ierobežojumus Ķīnas preču eksportam. Ķīnas valdība paziņoja, ka 20% Ķīnā saražotās produkcijas ir nekvalitatīvas un neatbilst starptautiskiem standartiem.

Pēc vairāku reformu īstenošanas sociālie un ekonomiskie rādītāji ir uzlabojušies, tomēr pastāv lielas atšķirības starp attīstītajiem piekrastes rajoniem un nabadzīgajiem iekšzemes reģioniem. Trīs bagātākie reģioni ir Pekinas, Tjaņdzjiņas un Liaoniņas rajons.

2005. gadā darba tirgū parādījās tendence piedāvāt izglītotiem darbiniekiem arvien lielāku atalgojumu un labākus darba apstākļus. Minimālā alga sasniedza 100 USD mēnesī. 2011. gadā minimālā alga ir 120-200 USD. Tomēr darba tirgū vēl joprojām ir pieprasījums pēc jauniem darbiniekiem, kas ir ar mieru strādāt ilgas stundas un pārgulēt nakti pārapdzīvotās kopmītnē istabņās. Šādiem apstākļiem par nepiemērotu uzskata strādniekus, kuri vecāki par 40 gadiem.

2008. gadā 1. janvārī stājās spēkā jaunais Ķīnas Nodarbinātības likums, kas paredz darba ņēmējiem arvien lielākas tiesības. Šie apstākļi veicināja ārvalstu un privāto uzņēmumu pārceļšanu uz Taizemi, Vjetnamu un Bangladešu, kur pieejams lētāks darbaspēks. Pēc Ķīnas valdības datiem 67000 uzņēmumos likvidēja 20 milj.

darba vietas. Krīzes dēļ strauji saruka privātais sektors Guanduņas provincē, kas radīja pamatotas bailes no sociāliem nemieriem.

2009. gada martā oficiāli reģistrētais bezdarba līmenis bija 4%, bet pēc neoficiāliem aprēķiniem bezdarba līmenis varētu sasniegt pat 10%. Vēl joprojām darba apstākļi Ķīnā ir neapmierinoši, īpaši Ķīnas ogļračiem, kuru nāves gadījumu skaits šāhtās gada laikā sasniedz vairākus tūkstošus.

Ķīna ir valsts ar lielāko iedzīvotāju skaitu, bet ar mazu lauksaimniecības zemju īpatsvaru. Ķīnai pieder 7% pasaules lauksaimniecības zemju, taču valstij ir jāpaēdina piektā daļa pasaules iedzīvotāju. Aptuveni puse lauksaimniecības zemju tiek apūdeņotas. Lauksaimniecība sāka strauji attīstīties pēc 1978. gadā uzsāktajām reformām, kad zemkopjiem atjaunoja tiesības uz zemju izmantošanu un saražotās produkcijas pārdošanu, likvidēja lauksaimniecības produktu valsts monopolu un šo produktu cenu kontroli. Patlaban Ķīna ir viena no pasaulē vadošajām valstīm labības, kokvilnas, augļu, gaļas, olu, zivju produktu un dārzeņu ražošanā. Ķīna ir pasaulē lielākā rīsu audzētāja. Augsto ražību veicina intensīvā lauksaimniecība: nepārtraukta stādāmā materiāla un sēklu uzlabošana, minerālmēslu izmantošana un tehnoloģijas. Tomēr vairums Ķīnas zemnieku lauksaimniecības darbos izmanto vienkāršu, nemehanizētu aprīkojumu.

Ķīna ir bagāta ar dabas resursiem, visnozīmīgākie ir ogļu krājumi. Bez tam Ķīnai pieder lieli dzelzsrušas, naftas, dabas gāzes, antimona rūdas, alvas, niķeļa rūdas u.c. minerālo resursu krājumi.

Rūpniecība un celtniecība Ķīnas IKP veido 46,8%. Rūpnieciskās produkcijas ražošanā Ķīna ierindojās 2.vietā pēc ASV. Svarīgākās rūpniecības nozares ir ieguves rūpniecība un minerālo resursu pārstrāde, iekārtu, apbruņojuma, tekstilizstrādājumu un apģērbu, cementa, ķīmisko izstrādājumu, mēslojuma, pārtikas, automašīnu un rezerves daļu ražošanas, dažādu patēriņa preču, kā rotaļlietu ražošana. Tāpat strauji attīstās farmācijas, datora aprīkojuma, pusvadītāju, elektronikas un precīzijas instrumentu ražošana.

Valdības prioritārās rūpniecības nozares ir mašīnbūve un metālapstrāde, kas veido 20-30% no rūpniecībā saražotā kopapjoma. Šo nozaru attīstību kavē inovāciju trūkums, jo daudz lielāka nozīme tiek piešķirta saražotas produkcijas daudzumam. Ķīmijas rūpniecībā visattīstītākie sektori ir mēslojuma, plastmasas un sintētisko šķiedru ražošana. Ķīna ir viena no pasaulē nozīmīgākajām slāpekļa mēslojuma ražotājām.

Pēc 2000. gada ļoti strauji sāka attīstīties transporta līdzekļu ražošana. 2006. gadā Ķīna kļuva par pasaulē trešo lielāko transporta līdzekļu ražotāju pēc ASV un Japānas un otro lielāko automašīnu patērētāju pēc ASV. 2004. gadā atklāja automašīnas markas Honda rūpnīcu Guandžou.

Attīstītākie rūpniecības rajoni atrodas Ķīnas piekrastes rajonos un lielajās pilsētās. Viena pati Šanhaja veido 8-10%, savukārt visa austrumu piekraste aptuveni 60% no Ķīnas rūpniecībā saražotā produkcijas kopapjoma.

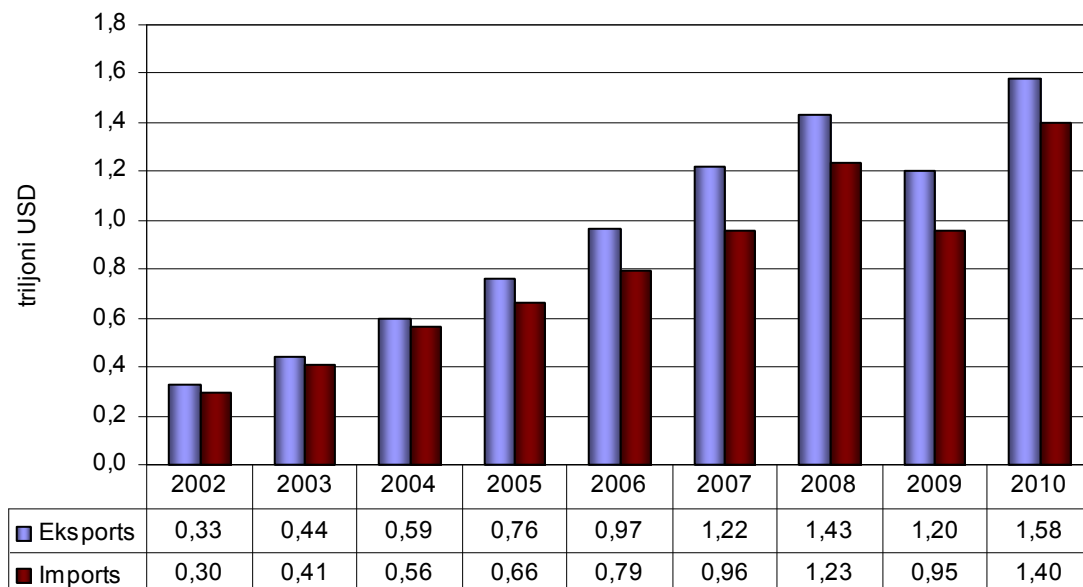
Ķīnas ekonomiskās izaugsmes iespējas ir diezgan neskaidras. Negatīvas sekas uz Ķīnas iedzīvotāju sastāvu ir atstājusi „viena bērna” politika, kas ir veicinājusi sabiedrības novecošanos. Ķīnas varas iestādēm jārisina akūtie vides jautājumi: gaisa piesārņojums, augsnes erozija un ūdens resursu samazināšanās, it sevišķi valsts ziemeļos. Ievērojami samazinās arī lauksaimniecības zemju platības, ko veicina erozija un straujā ekonomiskā attīstība.

Ekonomiskās lejupslīdes rezultātā strauji krities pieprasījums pēc Ķīnas ražojumiem pasaules tirgū. Valdība turpina iesāktās reformas, kas paredz vietējā patēriņa palielināšanu, lai Ķīna nebūtu tik lielā mērā atkarīga no eksporta ienākumiem. Bet neskatoties uz šo samazinājumu Ķīnas ekonomika atveseļojas ļoti ātri, un jau 2010. gadā ekonomika pieauga par 10%. Ķīnas valdības reformas tiek virzītas arī uz inflācijas pieauguma tempu apkarošanu, kā arī valsts parāda samazināšanu.

Ārējā tirdzniecība

Ķīna ir nozīmīgs partneris starptautiskajā tirdzniecībā. Pēc Starptautiskā Tirdzniecības centra (International Trade Centre) datiem 2010. gadā Ķīna bija vislielākais eksportētājs un 2. lielākais importētājs pasaulē aiz ASV.

Ķīnas eksporta un importa apjomi, triljoni USD

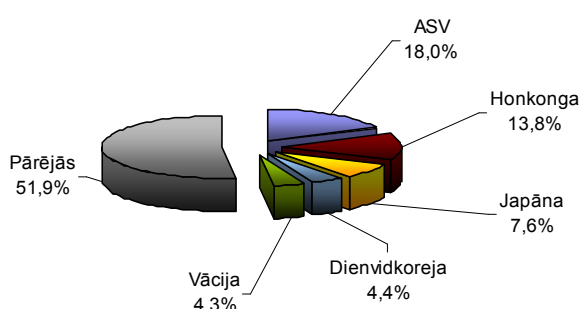
Avots: www.intracen.org

Ķīnas kopējā preču ārējā tirdzniecība 2010. gadā sasniedza 3 trilj. USD, no tā preču eksports - 1,58 trilj. USD, imports – 1,4 trilj. USD.

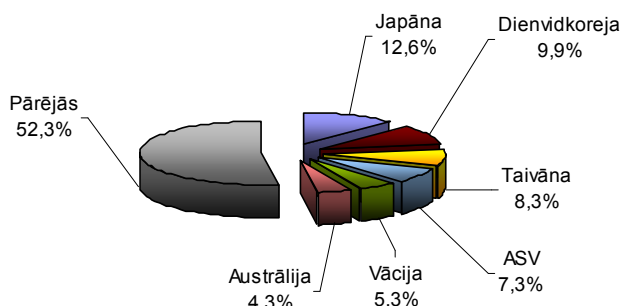
Visvairāk Ķīna eksportē elektroniku un elektroiekārtas, dažādus mašīnbūves produktus un minerālos produktus, piemēram, naftu. Ķīnā visvairāk ievieš mašīnbūves produktus; naftas produktus; elektroiekārtas un gatavos apģērbus.

Galvenie Ķīnas ārējās tirdzniecības partneri ir Āzijas valstis, ASV un Vācija.

Galvenie eksporta partneri 2010.gadā

Galvenie importa partneri 2010. gadā

Avots: www.cia.gov

Investīcijas

2010. gadā ārvalstu tiešās investīcijas Ķīnā sasniedza 578,8 miljardus USD, savukārt Ķīna ārvalstīs bija uzkrājusi 297,6 miljardus USD.